

MILAN RAKOČEVIĆ

Novak Adžić

This paper delivers the biography of Milan Rakocevic, full professor at the University of Ljubljana, Slovenian translator of Njegos, with emphasis on his political career. Rakocevic was a Montenegrin patriot, outstanding member of the independentist movement, supporter of the Montenegrin Federalist Party, the champion of a free and independent Montenegro and a political advisor to General Krsto Zrnov Popovic.

RAKOČEVIĆ, prof. dr MILAN (rođen 1914. godine, Krnja Jela kod Kolašina - umro 1983. godine u Ljubljani), filozof, književnik, književni prevodilac, kritičar, poliglota, publicista, novinar, pisac. Crnogorski patriota, istaknuti crnogorski zelenaš, pristalica CFS (Crnogorske federalističke stranke), borac za nezavisnu i slobodnu Crnu Goru i politički savjetnik generala Krsta Zrnova Popovića, te jedan od ideologa u Političkom odboru Štaba Lovćenske brigade 1942-1944. godine. Gimnaziju je pohađao u Kolašinu, Bijelom Polju i Nikšiću. Završio je Filozofski fakultet (grupa za filozofiju) u Ljubljani. Na Filozofskom fakultetu u Ljubljani doktorirao je 1941, odbranivši disertaciju pod naslovom *Petar Petrović Njegoš i čojstvo*. Predsjednik Komisije bio je profesor filozofije dr Miko Županić.

U komisiji su bili vodeći filozofi sa Ljubljanskog univerziteta, među kojima i čuveni Veber. Učesnik je svjetskog Kongresa filozofa, održanom između dva svjetska rata, na kojemu je ostavio jak utisak svojim izlaganjem o crnogorskom filozofskom pogledu na svijet i Njegoševoj filozofskoj i društvenoj misli. U shvatanja crnogorskog nacionalnog pitanja slijedi dr Sekulu Drljevića, Savića Markovića-Štedimlju i Milivoja Matovića. Kao intelektualac zanimao se posebno temama koje se tiču književnosti i državnog i nacionalnog crnogorskog trajanja. Pripada, sa Štedimlijom i Matovićem, idejnom i književnom pokretu „Mlada Crna Gora“ i „Nova književna Crna Gora“. Dr Milan Rakočević je dio svog stvaralačkog angažmana posvetio proučavanju crnogorske usmene i narodne, epske književnosti. Izučavao je stvaralaštvo starca Milije Medenice i njegovu pjesmu *Banović Strahinja*, o čemu je ostavio značajni naučni rad, koji je objavio kao feljton u listu *Slobodna misao*. Predvidio je mogućnosti prikazivanja te epske tvorevine na filmskom platnu i njegovu pozorišnu realizaciju, što se i zbilo nakon Drugog svjetskog rata. Dr Rakočević bio je saradnik *Zete*, *Slobodne misli* i dr. Objavio je dva pjesnička djela: spjev *Milan i Vjera* i sonetni vijenac *Mojoj Crnoj Gori*. Prevodio je sa češkog, slovenačkog i francuskog jezika, na crnogorski jezik, a sa crnogorskog je prevodio na te jezike brojna djela. Preveo je Franca Prešerna, Ivana Potrča i druge slovenačke pisce, te čitavu plejadu čeških i francuskih pisaca. Do Drugog svjetskog rata bio je dopisnik časopisa *Pravda* iz Ljubljane, te profesor Prve i Druge gimnazije u Ljubljani, Učiteljske i Prirodnoslove škole. Bio je redovni profesor filozofije na Univerzitetu u Ljubljani. Prevodio je Njegoševa djela na slovenački jezik i napisao brojne studije o Njegošu.

Pred izbijanje Drugog svjetskog rata stigao je u Crnu Goru. Bio je lični prijatelj i bliski saradnik generala Krsta Zrnova Popovića. Profesor dr Milan Rakočević, tokom Drugog svjet-

skog rata, bio je u štabu Lovčenske brigade generala Krsta Popovića, kao politički savjetnik i jedan od ideologa i imao je čin oficira i komandira (majora). Tokom Drugog svjetskog rata, u periodu 1941-1945. godine, radio je kao novinar, saradnik *Glasa Crnogorca* (1941-1943) i *Crnogorskog vjesnika* (1943-1944). U tim glasilima povremeno je objavljivao članke, najčešće o kulturnim pitanjima, polemišući sa pojedinim istaknutim klerikalno-političkim srpskim krugovima, u prvom redu sa eksponentima velikosrpske četničke ideologije i sljedbenicima svetosavske doktrine episkopa dr Nikolaja Velimirovića. Polemisao je i sa dr Lukom Vukmanovićem u *Crnogorskom vjesniku* u dva članka: *S tom li sabljom ideš u hajduke* i *Stani pope kud si namjerio*. Rakočevićevo djelo o Njegošu *Crnogorski Prometej - pokušaj povezivanja Njegoševe filozofije* (objavljeno u Ljubljani 1940. godine - fototipsko-ponovljeno izdanje Podgorica 1988. godine) je filozofsko-književna analiza, sinteza i percepcija Njegoša, antipodna *Religiji Njegoševoj*, autora dr Nikolaja Velimirovića. Pored toga, dr Rakočević objavio je u Ljubljani 1941. godine i ove knjige: *Njegoševa etika čojstva* i *Petar Petrović-Njegoš i čojstvo*.

U Kolašinu je 1944. godine zasijedao CASNO. General Krsto Popović je na tom zasijedanju, kao svoje izaslanike, poslao prof. dr Milana Rakočevića, učitelja Milana Popovića i Nišu Vujoševića, predsjednika bjeličke opštine. U Kolašinu je postignut načelni dogovor da general Krsto Popović izađe sa svojom vojskom na slobodnu teritoriju i da svoju vojsku stavi pod partizansku komandu. Delegacija Krsta Popovića predvođena dr Rakočevićem je na zasijedanju CASNO-a u Kolašinu u ime CFS potpisala Ugovor o saradnji i zajedničkoj borbi između zeleniša i partizana protiv zajedničkog neprijatelja do oslobođenja zemlje. Bilo je to vrijeme kad je Krsto Popović želio da uspostavi saradnju s partizanima i prihvatio povratak na federalističke pozicije, što je značilo da Crna Gora bude obnovljena i

postane ravnopravna federalna republika u Jugoslaviji. U tom smislu Krsto Popović je pozvao svoje pristalice i pripadnike da stupe u partizane i u NOVOJ. Po Krstovom savjetu, NOVOJ-u je pristupio, između ostalih, i dr Niko Miljanić (hirurg, koji je ranije učestvovao na svjetskom Kongresu hirurga, te bio član Francuske hirurške akademije i nosilac najvećeg francuskog odlikovanja - Legije časti), a koji je ranije pripadao savjetničkom timu Krsta Popovića u Lovčenskoj brigadi i koji je s većom grupom federalista pristupio NOP-u i postao predsjednik CASNO-a. NOP-u su pristupili mnogi Krstovi saradnici među kojima i Savo Milunović, Joksims i Risto Radović, oficir Kosto Radović, dr Novak-Novo Vuletić i major Dimitrije Jovičević, bivši šef štaba Lovčenske brigade. Međutim, situacija je potom išla potpuno drugim tokom. Ugovor o saradnji partizana i zele-naša, koji je u Kolašinu potpisao u ime Krsta Popovića njegov delegat dr Milan Rakočević nije ispoštovan od strane partizana-komunista. Najbliži saradnik generala Krsta Popovića, tokom Drugog svjetskog rata, njegov politički savjetnik i ideolog aka-demik Novica Radović, kad je bio uhapšen od strane komunističko-partizanskih jedinica, na svom saslušanju, datom pred istražnim organima 27. decembra 1944. godine, pored ostalog, zapisnički je izjavio: *Milan Rakočević nije bio stari federalista, ali po dolasku njegovom iz Ljubljane približio se politici Federalističke stranke, prihvatio njezin program, izjašnjavao se protiv četnika, te kao takav od stranke prihvaćan i pomagan. On je slat po jednoj misiji odbora u Kolašin ili po ličnom nalogu Krstovom, da pođe i da razgovara sa partizanima u vezi izlaska federalista iz bloka. Znam da se povratio pred ofanzivu početka avgusta mjeseca i poslao nam je poruku da što prije izlazimo iz bloka. O razgovoru sa prvacima partizanskog bloka podnio je referat od 27 stranica. Znam kasnije da se negde u Čekličima sastao sa Krstom Popovićem koji je ilegalno iz bloka izašao, da je razgovarao sa njim i poslije toga ne znam šta je sa njim bilo.*

Nije neku označenu ulogu u stranci imao, ali se nalazio u štabu Komande i prisustvovao svim razgovorima političke prirode kao mi ostali. Dr Novica Radović, u radu pod naslovom Italijanska okupacija Crne Gore, koji je pisao u Istražnom zatvoru OZN-e, 26. decembra 1944. godine, navodi, između ostalog i ovo: U zajednici sa Krstom Popovićem poslao sam u Kolašin dr Rakočevića, koji nam je kao i Savo Čelebić javio da što prije izađemo iz blokova. Krsto je namjeravao za Katunsku nahiju, ja za Bjelopavliće i poručio sam da ću doći 10. septembra. Dr Novica Radović je, 7. aprila 1945. godine u Istražnom zatvoru napisao i sljedeće: Po sporazumu sa predstavnicima partizana u Kolašinu, posredstvom Milana Rakočevića, koga sam sa Popovićem poslao tamo, ja sam napisao cirkularni manifest federalistima u avgustu, da se pridružuju partizanima u borbi za oslobođenje, da sam odlučio sa prvacima federalističkim da svaki ide u svoj senat i stavi se na raspoloženje vođstvu partizanskom, što su skoro svi učinili sem mene, jer su me Njemci i četnici uhapsili i držali u apsu skoro do njihovog napuštanja Cetinja, do 27. oktobra 1944. godine. Ali neobjašnjivo je, da ja i mnogi od njih mjesecima ležimo u zatvoru, dok se naši politički prijatelji bore pod petokrakom zvijezdom već 5 mjeseci. Na suđenju, koje je počelo na Cetinju, 26. marta 1945. godine, pred sudskim vijećem vojne oblasti Drugog udarnog korpusa NOVOJ-a, a koje je završeno za veoma kratko vrijeme, zajedno s brojnim prvacima CFS-a presudom od 10. maja 1945. godine, pored ostalih, dr Milan Rakočević je osuđen kao ratni zločinac i saradnik okupatora na 4-godišnju robiju. Osudu dr Milana Rakočevića objavljuje Pobjeda, broj 26. od 13. maja 1945. godine. U tom novinskom tekstu se kaže da se dr Rakočević Milan osuđuje: na 4 godine robije i gubitak građanske časti za 4 godine, radi toga što je poznat kao razbijač narodnog ustanka i što se vezao sa raznim izdajnicima i narodnim neprijateljima. U tom cilju nastojao je da se postigne jedinstvo separatističke klike i nacionalističkih

bandi. Bio je kao savjetodavac i rukovodilac okupatorsko-izdajničke propagande. Međutim, nakon izvjesnog vremena proveđenog u zatvoru, dr Milan Rakočević je pomilovan i pušten na slobodu. Rehabilitovan je. Za njega su se zainteresovali Slovenci i on je otišao u Sloveniju i nastavio da se bavi poslom univerzitetskog profesora u Ljubljani, kao i svojim naučnim i filozofsko-književnim radom.

Umro je u Ljubljani 1983. godine, đe je i sahranjen.